

Κείμενο Αγίου Νικολάου της Στέγης

REPUBLIC OF CYPRUS
DEPUTY MINISTRY OF TOURISM

Ο Άγιος Νικόλαος της Στέγης

Πήρε το όνομα του μετά την προσθήκη της δεύτερης Στέγης του ναού τον 13ον αιώνα, για την προστασία του από τα χιόνια και τη βροχή. Αυτή η δεύτερη στέγη κρύβει τη διάταξη του τρούλλου και των θόλων. Είναι το μόνο απομεινάρι του παλαιού μοναστηριού, το οποίο χρονολογείται στον 11ο αιώνα, για το οποίο δεν έχουμε οποιαδήποτε άλλη πληροφορία.

Φαίνεται ότι αναπτύχθηκε και λειτούργησε κατά τη μεταβυζαντινή εποχή και κατά την Φραγκοκρατία. Πιστεύεται δε ότι διαλύθηκε στα τέλη του 17ου αιώνα.

Η Εκκλησία ανήκει στον τύπο του εγγεγραμμένου σταυροειδούς με τρούλλο, και κτίστηκε αρχικά χωρίς νάρθηκα. Η δυτική είσοδος του νάρθηκα κλείστηκε και τοιχογραφήθηκε με τον άγιο Γεώργιο έφιππο, με δωρεά του Ιωάννη Τριφύλλη. Σήμερα η είσοδος της εκκλησιάς είναι στη βόρεια πλευρά.

Στις αρχές του 12ου αιώνα προστέθηκε ο νάρθηκας στον δυτικό τοίχο με τρία τυφλά τόξα στην ανατολική και στη δυτική πλευρά, στηριζόμενα σε παραστάδες. Ο νάρθηκας καλύπτεται με φουρνικό τρούλλο και δυο εγκάρσιες καμάρες.

Η Εκκλησία τοιχογραφήθηκε αρχικά τον 11ον αιώνα. Από τις τοιχογραφίες αυτές λίγες σώζονται μέχρι σήμερα. Χαρακτηριστικά της τεχνοτροπίας των τοιχογραφιών αυτών είναι: τα αδρά χαρακτηριστικά των μορφών, η έντονη σχηματική γραμμή, η περιορισμένη χρωματολογία.

Ακολούθησε τοιχογράφηση του ναού τον 12ον, τον 13ον και τον 14ον αιώνα, έχουμε δηλαδή τοιχογραφίες τεσσάρων διαφορετικών εποχών. Αρκετές από τις μεταγενέστερες τοιχογραφίες έχουν αποτοιχιστεί και έχουν μεταφερθεί στο βυζαντινό μουσείο του Ιδρύματος Αρχ. Μακαρίου στη Λευκωσία και έχουν φανεί στο πίσω μέρος, οι παλαιότερες τοιχογραφίες.

Ας αρχίσουμε από τις τοιχογραφίες του 11ου αιώνα, δείγματα Κομνήνειας Τέχνης. Εισερχόμαστε στο ναό από την βόρεια είσοδο. Είμαστε στο νάρθηκα και προχωρούμε αριστερά (ανατολικά) στον κυρίως ναό.

Στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας βλέπουμε την Θεοτόκο όρθια σε στάση δέησης μεταξύ των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ σε μετωπική στάση, οι όποιοι φορούν αυτοκρατορική στολή.

Απέναντι μας, στην ανατολική καμάρα, πάνω από το Ιερό Βήμα απεικονίζεται η Ανάληψη του Χριστού και η Πεντηκοστή. Στη δυτική καμάρα απεικονίζεται η διπλή σκηνή της Μεταμόρφωσης και της Ανάστασης του Λαζάρου, και μετά η Βαΐοφόρος. Στη σκηνή της Μεταμόρφωσης ο απόστολος Πέτρος απεικονίζεται στ' αριστερά,

γονατιστός, να κοιτάζει τον Χριστό. Ο άγιος Ιωάννης, φεύγει φοβισμένος. Ο άγιος Ιάκωβος προβάλλει εκστατικός ανάμεσα στα δυο βουνά.

Πριν τη Μεταμόρφωση, ο Χριστός μπορούσε να θεραπεύει τους ασθενείς· μετά τη Μεταμόρφωση, μπορούσε να αναστήσει τους νεκρούς.

Στην Έγερση του Λάζαρου, η Ιερουσαλήμ απεικονίζεται στο πίσω μέρος της σκηνής.

Στη Βαϊοφόρο, ο Χριστός μπαίνει θριαμβευτικά στην Ιερουσαλήμ καθισμένος σε γαϊδουράκι.

Στον βόρειο τοίχο (αριστερά της εισόδου), απεικονίζεται η Αποκαθήλωση του Χριστού από τον Σταυρό και η Ταφή του.

Οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό τμήμα των τόξων που ενώνουν τις κολώνες με τον δυτικό και ανατολικό τοίχο, είναι επίσης του 11ου αιώνα. Μερικές από αυτές είναι:

- Ο άγιος Ιγνάτιος (Αντιόχειας) στο εσωτερικό του τόξου (ανατολικό μισό) που ενώνει τη βορειοανατολική κολώνα με τον ανατολικό τοίχο, και
- Ο άγιος Ιγνάτιος (Κωνσταντινουπόλεως) στο δυτικό μισό.
- Στο εσωτερικό του τόξου που ενώνει τη νοτιοανατολική κολώνα με τον νότιο τοίχο απεικονίζεται ο άγιος Πολύκαρπος και ο άγιος Γερμανός.

- Οι άγιοι Φλώρος και Λαύρος απεικονίζονται στο εσωτερικό του τόξου που ενώνει τη νοτιοδυτική κολώνα με τον δυτικό τοίχο.

Υπάρχουν βέβαια περισσότερες τοιχογραφίες αγίων του 11ου αιώνα στο ναό.

Ο νάρθηκας, όταν προστέθηκε, διακοσμήθηκε με τη Δευτέρα Παρουσία, από την οποία διασώζεται η Δέηση στον ανατολικό τοίχο, πάνω από την είσοδο (πάνω αριστερά δηλαδή, της εισόδου), καθώς και πέντε από τους έξι ένθρονους αποστόλους δεξιά του Χριστού, στο ανατολικό μισό της βόρειας καμάρας. Από τους έξι αποστόλους στ' αριστερά του Χριστού διασώζονται τα κάτω τμήματα. Πάνω από τη Δέηση, απεικονίζονται άγγελοι να ξεδιπλώνουν τον Ουρανό.

Στο δυτικό μισό της βόρειας καμάρας διασώζονται σκηνές από τον Άδη, όπως: ο πύρινος άγγελος που σπρώχνει τους αμαρτωλούς στην Κόλαση.

Στο εσωτερικό του βόρειου τυφλού τόξου απεικονίζεται η ζυγαριά της Δικαιοσύνης και πιο ψηλά, προσωποποίηση της θάλασσας.

Στον ανατολικό τοίχο απεικονίζεται ο πλούσιος από την Παραβολή του Πλούσιου και του Φτωχού Λαζάρου.

Από τις τοιχογραφίες του 12ου αιώνα αναφέρουμε τις πιο κάτω:

- Κάτω μέρος του νάρθηκα:

1. Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός, (κάτω από την παραβολή του πλούσιου).
2. Άγιος Ιωάσαφ (ανατολικός τοίχος, βόρειο τυφλό τόξο).
3. Τρεις Παίδες εν Καμίνω (δυτικός τοίχος, τύμπανο νότιου τυφλού τόξου).
4. Τοιχογραφία των αγίων Τρύφωνα και Κηρύκου στη δυτική πλευρά των δύο κεντρικών παραστάδων (διαχωριστικών), και του άγιου Αρτέμιου.

Το νοτιοδυτικό τμήμα της εκκλησίας τοιχογραφήθηκε το 12ον αιώνα επίσης.

Στη μικρή καμάρα απεικονίζονται τα Εισόδια της Θεοτόκου. Στο δυτικό τοίχο, οι Σαράντα Μάρτυρες.

Κάτω από το παράθυρο του νότιου τοίχου οι άγιοι Αλέξιος και Ιωάννης Καλυβίτης, Στο νοτιοανατολικό τμήμα, κοντά στο τέμπλο, κάτω από το τυφλό τόξο, υπάρχει τοιχογραφία του αγίου Νικόλαου με το δωρητή μοναχό.

Περνούμε τώρα στις τοιχογραφίες του 13ου αιώνα. Κατά την εποχή αυτή, μέρη του ναού και του νάρθηκα ξαναζωγραφίστηκαν, όπως και η βόρεια καμάρα με τις τοιχογραφίες της Σταύρωσης και Ανάστασης, και ο βόρειος τοίχος δεξιά και αριστερά του παραθύρου με τις Μυροφόρες μπροστά στο Κενό Μνήμα. Η Σταύρωση δείχνει τον Χριστό στο κέντρο της σκηνής πάνω

στο Σταυρό να γέρνει το κεφάλι στο δεξί του ώμο. Δεξιά και αριστερά του Σταυρού, ο ήλιος και το φεγγάρι.

Στο Σταυρό πάνω από το κεφάλι του Ιησού αναγράφεται ο 'Βασιλεύς της Δόξης'. Στα αριστερά του η Παναγία με δυο φίλες της τον κοιτάζουν με λύπη, και στα δεξιά στέκεται ο Ιωάννης.

Στον ανατολικό τοίχο (τύμπανο βόρειου τόξου) έχουμε τον αρχάγγελο Μιχαήλ και στο καθ' αυτό βόρειο τόξο, τον άγιο Αμβρόσιο. Στον ανατολικό τοίχο επίσης, στα δεξιά του εικονοστασίου, στο πάνω μέρος, θα δείτε την τοιχογραφία της Γέννησης του Χριστού, με μια μοναδική σκηνή, τη Θεοτόκο να θηλάζει το Θείο Βρέφος.

Στο τύμπανο του νότιου τυφλού τόξου έχουμε τον αρχάγγελο Γαβριήλ, και από κάτω, πορτραίτα δωρητών.

Κατά τον 14ον αιώνα, έγιναν οι τοιχογραφίες των ευαγγελιστών στα σφαιρικά τρίγωνα, ο Παντοκράτωρ στον τρούλλο πλαισιωμένος από δώδεκα αγγέλους και στο τύμπανο του τρούλλου, οι δώδεκα προφήτες.

Από άλλο ζωγράφο του ίδιου αιώνα, έγιναν οι τοιχογραφίες των αγίων Ιωάννη Πρόδρομου και Ιωάννη Ελεήμονα στη βόρεια πλευρά της νοτιοδυτικής κολώνας και των αγίων Γεώργιου και Θεόδωρου στη νότια πλευρά της βορειοδυτικής κολώνας.

Την ίδια εποχή έγιναν οι τοιχογραφίες του Χριστού στον νάρθηκα, η Παναγία Οδηγήτρια, οι απόστολοι Πέτρος και Παύλος, οι άγιοι Επιφάνιος και Βασίλειος και λίγο αργότερα οι άγιοι Ιωάννης ο Λαμπαδιστής, Στέφανος, Διονύσιος, Θεόδωρος, Ιλαρίωνας, Ονούφριος.

Η αψίδα, η ανατολική και η νότια καμάρα τοιχογραφήθηκαν ξανά. Στο τετρατοσφαίριο της αψίδας, απεικονίζεται η Παναγία σε Δέηση μεταξύ των αρχαγγέλων, πιο κάτω απεικονίζονται Κύπριοι Άγιοι, και πιο κάτω Ιεράρχες.

Στην ανατολική καμάρα τοιχογραφήθηκε η Ανάληψη και η Πεντηκοστή.

Στη νότια καμάρα η Γέννηση του Χριστού και η Υπαπαντή και ψηλά στον νότιο τοίχο ο Ευαγγελισμός. Κάτω από τον Ευαγγελισμό, οι άγιοι Ιωάννης ο Πρόδρομος, Αντώνιος, Σάββας και Σωζόμενος. στη δυτική πλευρά της νοτιοδυτικής κολώνας είναι ζωγραφισμένος ο άγιος Ιωακείμ και απέναντι η αγία Άννα. Στις δυο ανατολικές κολώνες στο ιερό βήμα είναι ζωγραφισμένοι: οι άγιοι Γρηγόριος Νύσσης, Λαυρέντιος, Αλύπιος, Δημητριανός και Συμεών Στυλίτης.

Στην ανατολική πλευρά της νοτιοδυτικής κολώνας είναι τοιχογραφημένος ο άγιος Δημήτριος.

Οι τελευταίες τοιχογραφίες είναι του 1633, χρονιά που ζωγραφίστηκαν οι άγιοι Πέτρος και Παύλος στη δυτική πλευρά των ανατολικών κολώνων, και είναι οι μόνες που χρονολογούνται επακριβώς.

Το εικονοστάσι κατασκευάστηκε επίσης τον 17ον αιώνα. Ο αγιογράφος Παύλος Ιερογράφος ζωγράφισε την εικόνα του αγίου Νικολάου, τα βημόθυρα και την εικόνα του Χριστού και της Παναγίας στο τέμπλο.